

Универзитет у Нишу
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Бр. 01-2840/1
17/10/2024. године

На основу члана 36. Правилника о мастер академским студијама права Служба за наставу и студентска питања даје следеће

О Б А В Е Ш Т Е Њ Е

1. Обавештава се јавност да су завршни мастер рад и Извештај Комисије за оцену и одбрану мастер рада под називом „Аристотелово филозофско-правно поимање етике”, кандидата Милосављевић Ђорђа, број досјеа M052/23-O ,студента мастер академских студија права на Правном факултету у Нишу, примљени дана 17/10/2024. године и да се налазе у Библиотеци и на сајту Факултета.
2. Извештај и мастер рад доступни су, у року од 5 (пет) дана од дана истицања овог обавештења на огласну таблу Факултета, заинтересованим лицима у времену од 08,00 до 15,00 сати сваког радног дана.
3. Извештај Комисије за оцену и одбрану мастер рада су саставни део овог обавештења.
4. Ово обавештење истаћи на сајт и доставити Библиотеци.

СЛУЖБА ЗА НАСТАВУ И
СТУДЕНТСКА ПИТАЊА

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
ПРЕДСЕДНИК	17.10.24.		
ОРЕДНИК	ОСТАЛИ	РЕЦЕНЗЕНТИ	ПРОЈЕКТИ
<01	2840		

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА ЗА ПРАВНО ТЕОРИЈСКЕ НАУКЕ

КОМИСИЈА

ЗА ОЦЕНУ И ЈАВНУ ОДБРАНУ МАСТЕР РАДА

Проф. др Саша Кнежевић, председник Комисије

Проф. др Славиша Ковачевић, члан комисије

Проф. др Марко Трајковић, члан комисије и ментор

Комисија (образована Одлуком бр. 01-2821 од 16.10. 2024. године) за оцену и јавну одбрану мастер рада под насловом „*Аристотелово филозофско-правно поимање етике*“ кандидата Ђорђа Милосављевића М052/23-0 у саставу: Проф. др Саша Кнежевић, председник Комисије, Проф. др Славиша Ковачевић, члан комисије, Проф. др Марко Трајковић, члан комисије и ментор, подноси

ИЗВЕШТАЈ

Кандидат Ђорђе Милосављевић написао је мастер рада под насловом „*Аристотелово филозофско-правно поимање етике*“ у захтевној форми која је неопходна за израду и писање мастер радова на Правном факултету у Нишу а његова садржина одговара захтеваном степену научног сазнања. Избор теме, студијско истраживачки рад, коришћена литература, указују да се кандидат одговорно и систематично бави овом темом, те стога Комисија даје позитивну оцену и извештај на мастер рад за јавну одбрану. Мастер рад је написан на страна компјутерски обрађеног текста, са 39 библиографских јединица, од којих је 6 на страном, енглеском језику. Што се тиче структуре мастер рада она се састоји од Увода и још од 5 наслова, закључка, пописа коришћене литературе, пописа остале истраживачке грађе, сажетак и кључне речи, Abstract и биографије студента.

У уводном делу, аутор мастер рада методолошки изведено, дефинише и образлаже сам предмет истраживања, хипотезе, методе и саму логичку повезаност структуре мастер рада.

У првом наслову *„О неким идејама пре и после Аристотеловог поимања моралних врлина“* дата су учења софиста, и то Хипије, Елиде, Тразимаха, Халкедона, Калика и Антифонта. Ова су учење у погледу на право била шаролика, и кретала се од схватања правао као израза моћи до оних схватања која су нагиљала природно-правним схватањима. Ова природно-правна схватања су ограничавала моћ и говорила у име правде. У даљем тексту рада приказано је Платоново етичко учење. Платон са своје стране није био „миран“ филозоф, наводи се у раду, који своју мисао развија искључиво филозофским методама, већ је био таквог карактера да је своју филозофију развио и из сопственог искуства, о чему говоре његови боравци на Сиракузи. Док је код Аристотела рационална црта његове филозофије видљивија, она ипак постоји и код Платона, наводи се у раду. Овако постављена рационална теорије државе, према наводима у раду, изискује и поделу државних послова на привреду, одбрану и управу, односно он дели и сталеже. На тај начин је Платон и дошао до појма владари као „савршени чувари државе“, а даље и до појмова чувари или војници и сељаци, радници, занатлије и трговци који онда чине трећи сталеж. Платон је био тај који је истакао појмове филозоф-краљ и краљ-филозоф, а политичка стварност ипак осим Марка Аурелија неће познавати овакве примере. Платон није био филозоф статике, сматра аутор, већ динамички филозоф који сагледава друштвена кретања. Према наводима у раду, можемо говорити о еволуцији Платоновог учења, онда када он у својој филозофији иде ка савршено састављеним законима, који сада морају да владају пошто људи за то нису створени. Ипак, иако ово савршено добро звучи није могућа, а разлог се налази у поставци да људи који нису савршени нису у могућности да створе нешто што се може назвати савршеним законима. Након анализе Платоновог учења у раду се прелази на разматрање учења Теофраста, Сенеке, Цицерона, Аурелија Августина, и Томе Аквинског, и јасно назначавача да између свих њих постоји нераскидива веза у трагању за моралном врлином.

У другом наслову *„Аристотел као рационални метафизичар“* наводи се да Аристотелов свет није дуалистички постављен као код Платона. Што наводи на ваљан закључак изнет у овом делу рада, да ће он са реализма прећи на рационализам и заузети став да се етичко учење има засновати на „биолошком искуству“ а етичко сазнање има

свој извор и у „разуму и у искуству“ који се прожимају. Аутор је изнео и став Милоша Ђурића да је Аристотелова филозофија заправо „филозофија о човеку“. Опет интересантан је и тачан став, о Аристотеловом енергизаму који се испољава у његовом наглашавању да за етику није битно сазнање, већ морално делање. На ово се, према аутору, надовезује и став да је циљ човековог постојања и његовог делања заправо постизање неког добра до којег се и стиже тим радњама, чиме се опет враћамо томе да је његова филозофија „филозофија човека“ који онда постиже таквим радњама блаженство. Међутим, ово блаженство се може различито схватити, али он не прихвата да се блаженство налази у задовољству, ни у богатству, или у појму част, наводи се у раду. Код Аристотела је и блаженство повезано са умом, чиме се и оправдава наслов овог дела рада. Код њега је врлина спојена са моментом вежбе и навике, чиме се оправдан и његов енергизам. На овај начин морамо прихватити да нешто мора имати и инструменталну вредност, односно ради се о средству за постизање неке друге вредности, ваљан је закључак изнет у овом делу рада. Полако у раду, постаје јасна веза између Аристотела и стоика, јер делатност насупрот злу а у складу са врлином, односно у складу са оним што можемо назвати *треба*.

У трећем наслову „*Аристотелова етика*“ налази се сама срж рада. Овде се одмах наводи мисао Милоша Ђурића да је за Аристотела највећа врлина праведност. У овом делу рада посебна пажња посвећена је анализи појмова *iustitia distributiva* и *iustitia commutativa*. Потом је констатовано да је за њега средина постаје нужна у односу на праведност. Зато он и инсистира на више места да је праведност средина између трпљења и чињења неправедних дела која се врше по правилу сопственог избора. А таква праведност може бити свуда једнака и имати свуда исту моћ и увек је била важна. Зато право и мора да буде једна појава моралног добра, која извире из људског делања и одабира понашања, тачно се наводи у раду. Даље нас рад води ка ставу да се код Аристотела правичност се бори за своје место, те постоји дилема да ли је она боља од правде. Међутим, дилеме нема она није правди супротстављена, већ је само један део правде, јер је она као правда још један пут за долажење до вредности. Правичност се истовремено може схватити и као законитост, која даје блаженство, наводи се даље у самом раду. Ширина Аристотеловог етичког захвата види се, тако се наводи у раду, и у нужном повезивању етике и пријатељства, што њега поново спаја са Цицероном, Сенеком

и Марком Аурелијем. Аристотелово етичко учење сасвим нужно је повезано и са његовим схватњем државе. Тако је Аристотел дао добре облике, краљевство, као владавину једног који је изврстан и који наравно влада по закону и за опште добро, потом је то аристократија, односно владавина оних који су нераскидиво везани уз интелектуалне и етичке врлине, и на крају то је република која се може означити као владавину народа, са што је могуће већом и реалном једнакошћу. Наравно, сасвим у складу са Аристотеловом опрезношћу, ови облици имају само релативну вредност, и наравно указује на потребу да се све прилагоди приликама. С друге стране он наводи и оне који су лоши, те је то најпре тиранида, као самовољна власт једнога, која се очигледно не заснива на закону, потом олигархија као владавина оних богатих а не изврских и на крају демократија која подразумева да је народна власт у овом облику супротност републици. На овај начин је у раду интегрално повезана Аристотелова етика и његово схватање врлина и државних облика.

У четвртном наслову *„Аристотел о недељу, починиоцу и ономе ко три недељу“* наводи се да је он код чињења неправде он је некако јаснији, те сматра да је то чињење противно закону, с тим што одмах чини и разлику између закона посебног, данас позитивног, који је написан и по којем се живи у једној држави и оног који се може назвати општим, односно то су сва начела која нису написана. Аристотел ће извући праведност као виши степен од правичности. Та идеја би се могла везати и за школу слободног права, јер се овде очитује и потреба да се закон због своје општости коригује, утолико је ова Аристотелова мисао данас важна за примену права. Аристотел иде даље, наводи се у раду, и приближава се данашњим поставкама о врстама правних норми, па тако имамо оне које се односе на све и оне које се односе на групу или појединца. Интересантно је да је Аристотел већ тада предвидео постојање могућности да закон не предвиди све преступе, јер је закон сиромашнији од живота, ваљано се примећује у раду. Опет шири домен примене правичности и попут најсавременијег правника њу везује за појам нехата и више силе. Аристотел је сада додирнуо и злоупотребу службеног положаја, или злоупотребу дискреционог овлашћења судије, интересантна су запажања изнета у раду. Говори и о делу које је извршено из стања нужде, чиме је великим кораком ушао у домен кривичног права. А додаје и психолошки моменат, тако ће се на недељу одлучити они који су потпуно друштвено презрени тако да их ништа не може изненадити или

поколебати, и они који имај сваку могућу друштвену част те их нико неће сумњичити. Овим се у раду инсистира на ширини Аристотеловог филозофског система.

У петом наслову *„Критичко разматрање златне средине“* дато је критичко разматрање правде и златне средине које је у својој књизи „Шта је правда“ предузео Ханс Келзен. Келзен је критички приступио појмовима златна средина и правда који су па скоро схваћени као догма о којој се не расправља, те је изнео своја критичка запажања о њима. На овај начин нам је у самом раду пружен увид и у критичко посматрање Аристотелових основних етичких појмова.

У закључном разматрању аутор даје своје закључке након дефинисање свих појмова који су и основа овог рада, као и дефинисање и заузима став да је до Аристотела, тешко да можемо говорити о правом филозофском и етичком систему учења, а након њега све је постало лакше, ваљан је закључак дат у раду. Он је први предузео такав силовит захват у целокупно хуманистичко знање о моралу, пријатељству, друштву и држави. Па на крају иако право тада није било одвојено подручје промишљања, он је и у овом домену остао неприкосновен. Данашња учења о пријатељству, моралу и држави нису се „помакла“ од његовог учења, тачан је навод из рада. Оно што се данас партикуларно изучава и условно речено продубљује, интегралистички је било спојено у његовом систему. Јер, систем да би био систем, мора да има интегралистички увезане делове. Тако је и са његовим системом, јер када год кренемо да одвајамо његове делова, схватимо да они нису самостални већ се преплићу, те тако кренемо да говоримо о држави, а наиђемо на његове ставове о пријатељству. Изгледа да нема ваљане државе, без ваљано развијеног пријатељства. Говоримо о благодети у држави, а то је немогуће без његовог пута у врлину. Из тог разлога смо захвални Томи Аквинском који је пронео револуционарну Аристотелову мисо и то онда када је било тешко говорити рационалним језиком. Аристотелов филозофски систем онтолошки захвата свеукупну друштвену проблематику, којој потом даје аксиолошки закључак, јер све некако изгледа као пут у врлину.

Мастер рад *„Аристотелово филозофско-правно поимање етике“* одликује се добром изборном темом испитивања, и током формулисање предмета, значаја, циља и хипотеза мастер рада, у раду су коришћени филозофски, аксиолошки и правни методи.

Аутор је у свом раду објаснио и сиситемски образложио што кроз закључке што кроз различите теорије о дефинисању самог појма морала, права, етике као и о њиховој

узрочној вези, о негативним моралним деловањима као и позитивним, да морално поступање и јесте суштина, али да би се резултат видео, мора се радити на моралном расуђивању пре него што се предузме акт чињења, јер ту је основа свих касније последица које се могу јавити у друштву. Аутор је у свом раду и објаснио да друштво осећа све промене било оне негативне или позитивне, али са јачањем правих друштвених вредности, са јачањем осећаја одговорности, поштовања закона и осећаја за друге, тек тада се може рећи да је то друштво на једном добром путу да постојане морално, праведно и наравно где постоји оно најважније начело а то је начело владавина и правна држава.

На основу овог Извештаја, Комисија у наведеном саставу, сматра да је мастер рад „*Аристотелово филозофско-правно поимање етике*“ кандидата **Ђорђе Милосављевић** (M052/23-0), подобан за јаву одбрану јер је задовољио методолошке, теоријске и емпиријске. У раду, аутор је обрадио постојећу, репрезентативну литературу, извршио њену интерпретацију, креативно структурисао рад по одређеним насловима. Мастер рад је резултат научног, критичког, систематизованог и самосталног сагледавања значајних аспеката и приступа дефинисања појма слободе као вредности, те пута који се прелази од такве вредности до тоталитаризма.

У Нишу, 16.10.2024. године

Проф.др Саша Кнежевић, председник комисије

Проф.др Славиша Ковачевић, члан комисије

Проф.др Марко Трајковић, ментор, члан комисије

